

AZ AKADÉMIAI KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS SZEREPE A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK FEJLŐDÉSÉBEN

Hogy tudományos akadémiák természettudományos folyóiratokat adtak ki, az nem magyar találmány, hogy könyveket adtak ki, az már kevésbé volt jellemző minden akadémiára, de azért előfordult másutt is. Ám az is jellemző általában az akadémiái kiadói tevékenységre, hogy századunkra, történelmi arányokban, visszafejlődött; ami azt jelenti, például folyóiratkiadás szempontjából, hogy a régi akadémiái folyóiratok meg-megjelengetnek ugyan, tradícióból, hagyományörzésből, de szakmai tudományos jelentőségük már korántsem az, mint egy-két évszázada volt, a tudomány legújabb eredményei nem bennük találhatók. Hogy nálunk éppen fordítva lett napjainkra, hogy a tudományos folyóirat- és könyvkiadás tekintélye a Tudományos Akadémia kiadójánál koncentrált, s a magyar tudomány ennek révén sikerrel lépett ki a nyelvi korlátok határai közül, hogy tényező lett a tudomány papíron rögzítendő és értékesítendő világpiacán, hogy érvényesül az üzleti alapú világcégek között, az viszont olyan jelenkori magyar érdem, amelyhez hasonlót nálunk nagyobb és nyelvileg kevésbé elszigetelt országok sem produkáltak.

A természettudományos folyóiratkiadás és a tudományos akadémiák egyidősek. A folyóirat fogalma az akadémiákkal született a XVII. század derekán, és ez a tény döntő mértékben hozzájárult a tudomány fejlődésének meggyorsításához, hiszen gyorsította a kommunikációt. A tudomány ettől kezdve a folyóiratokban történő közlés alapján fejlődött, ez szolgált a kutatási eredmények megismerésének bázisaként. Napjainkig is ez az elfogadott és szokásos publikációs mód, bár kétségtelen, hogy napjainkban már nem kielégítő és válságban van, mert áttekinthetatlenné vált és – paradox módon – a technikai produkció javulása ellenére maga a publikáció folyamata az egy évszázad előttihez képest jelentősen lelassult. Nemcsak Magyarországon, hanem világszerte. Ez a paradox jelenség, különben, az élet számos területén megfigyelhető: míg egy-egy folyamatnak a technikája bámulatosan javult és gyorsult, maga a folyamat annak elhatározásától, kitűzésétől befejezéséig jelentősen lelassult és körülményesebb lett, gondoljunk csak találmányok sorsára, beruházások elkészülésére vagy akár csak egy levél útjára vagy egy egyszerű külföldi utazásra stb. A publikáció terén, úgy tűnik, most keresik világszerte a klasszikus folyóiratot felváltó megfelelő újat, de eddig azt még nem találták meg.

Tudjuk, az angol Royal Society és a francia Académie des Sciences a két legrégebb tudományos akadémia. Annyira egyidősek, hogy máig sem tudták megnyugtatóan tisztázni egymás közt az elsőség kérdését. Egyidősek, de szervezetükben, feladataikban eltérőek voltak, az eltérések a két országban levő társadalmi különbségeket tükrözték vissza. A Royal Society a forradalom utáni kompromisszumos, lényegében polgári Angliában született. Királyi alapítólevelet kapott ugyan, de állami támogatást nem. Tevékenysé-

gét, tagjait nagyfokú önállósággal szervezte ill. választotta. Tagjának lenni megtiszteltetés volt. Mint szervezet, elsősorban tudományos vitafórumot jelentett, pouvoir nélkül. A Francia Tudományos Akadémiát a királyi abszolútizmus fénykorában, XIV. Lajos idejében alapította Colbert, a merkantilizmus apja. Nemcsak tudományos vitafórum volt, hanem afféle állami tudományhivatal is, melynek állami feladatokat is el kellett végeznie. Tagjának lenni nemcsak megtiszteltetés, hanem állás is volt, fizetéssel és bizonyosfajta hatalommal járt. E két típus terjedt el Európában. A német-római Cesarea Leopoldina inkább az angolra hasonlított, a porosz akadémia viszont a franciára. Utóbbi szolgált Nagy Péternek is modellül az orosz akadémiához.

Am mindkét ősakadémia tevékenységét folyóiratkiadással kezdte, a Philosophical Transactions-szal és a Journal des savants-nal 1665-ben. Mivel ezek az ősakadémiák kifejezetten természettudományos testületek voltak, a folyóiratok is természettudományosak lettek. Minden újabb akadémia folyóiratkiadással kezdte tevékenységét aztán, s ebben az állami jellegű és eltartottságú akadémiáknak könnyebb volt a dolguk, mint a társadalmiaknak.

A Magyar Tudományos Akadémia a legtipikusabban társadalmi alapítású, hiszen, mint jól tudott, nemzeti közadakozásból jött létre. Létrejött, de anyagiakban bizony nem dúskált. Természetes, hogy igen fontos feladatának tartotta a folyóirat- és könyvkiadást és nagy erőfeszítéseket tett ennek realizálására.

A Magyar Tudományos Akadémia nem természettudományos intézmény volt, hanem minden tudomány otthona. A nyelvi és történeti tudományok játszották benne sokáig a nagyobb szerepet. Érthető, hiszen a nemzeti reformkorszakban jött létre azon célkitűzéssel, hogy „a tudományok minden nemeiben a nemzeti nyelv kimívelésére igyekezzék”. Három éve, az Akadémia alapításának 150. évfordulóján a kémiai osztályban mondott beszédemben igyekeztem rámutatni, hogy hiba azért a múlt századbeli Akadémiánkat – mint gyakran szokásos – természettudományos érdektelenséggel vádolni. Nagyon reális, józan és szükséges feladat volt, amit maga elé tűzött, és ami elsősorban a természettudományok területén volt aktuális, nevezetesen, e tudományok magyar nyelvének megeremtése.

Ha nem is túl sok, de volt már a XVIII. századtól kezdve önálló kutatás a természettudományokban Magyarországon, elsősorban a mineralógia, a botanika és a kémia területén. Voltak figyelemre méltó tudományos eredmények, köztük nemzetközi figyelmet keltők is. De mindaz, ami e téren publikálásra került, latinul vagy németül történt. Nem volt magyar szókincse a tudományoknak. A XIX. század elején gyürköztek neki a különböző természettudományok művelői, hogy magyarul írjanak könyveket. És milyen nehéz feladat volt; mindnyájuknak nyelvújítóként is fel kellett lépniük. Nem is gondolnánk, hogy mennyi megszokott tudományos szó – az egyenlettől és aránylattól a savig és tégelyig – származik e korból. Persze, hogy voltak túlzások, mint a büzeny (klór) és férjeny (arzén) a kémiában, vagy a kebel és pótkebel (sinus és cosinus) a matematikában és társaik, de azok úgvis elfelejtődtek. Bár ma lenne néhány ilyen tehetséges nyelvújítónk, hogy a hardware és software, az input és output és társaik végre kimenjenek nyelvünkéből! Nyelvteremtő feladatának az Akadémia derekasan eleget tett, e törekvéseket messzemenően támogatta. Ebből következik, hogy természettudományos kiadványai között az első 30 évben számos fordítást és szakszótárt találunk. Legelső, a természettudományokhoz számítható kiadványában nyelvi nehézsége mindenestre kevés volt, ez ugyan-

is egy logaritmustáblázat volt, Babbage munkája alapján készült 1834-ben Londonban, Nagy Károly felügyelete mellett. Nagy Károly mint csillagász eléggé ismeretes, korántsem méltatott azonban az a páratlan aktivitása, amit Akadémiánk életében, külkapcsolatainak kialakításában és általában az egész magyar művelődésben játszott. Nagyon-nagyon megérdemelne egy kötetet „A múlt magyar tudósai” című sorozatban. Ugyanazon évben jelent meg egy *Mathematikai műszótár* is Pesten. A következő években is legtöbbször a matematikai tárgyú könyvek tűntek fel az Akadémia természettudományi kiadványai sorában, szinte jelezve, hogy ez lesz az a tudomány, amelyikben hazánk az elkövetkező másfél évszázadban a nemzetközi porondon legmesszebb fogja vinni, a legelőkelőbb helyezést fogja elérni. Az alapok már akkor kezdtek kialakulni. Az alapok? Hiszen akkor már túl volt ez a tudomány a hazai alapöntésnél, már megalkotta műveit a két Bolyai, megjelent már az „Appendix” is. De a Bolyaiak azért valami rendkívüliek voltak, nem képviselték az akkori átlag magyar matematikai iskolát. Az akadémiai kiadványok szerzői közt ők nem szerepelnek, korabeli ellenlábasaik inkább, így Győry Sándornak *A felsőbb analysis elemei* c. könyve (1836), majd a szabadságharc után Amerikába emigrált sokoldalú hazafi, de matematikusként jóval jelentéktlenebb Válias Antalnak a *Felsőbb egyenletek egy ismeretlennel* (1841) és *Felsőbb egyenletek több ismeretlennel* (1844) c. munkái, Arenstein Mihálynak, a József Partanoda első matematika professzorának *A képzetes mennyiségek tulajdonsága s mind analytici mind mértani értelmük* c. műve.

Bizonyos sorozatok kiadását is megkezdte az Akadémia, így az úgynevezett Pálya-munkákét, amelyekben az általa díjazott tanulmányokat közölte. Ezek azonban elég keservesen és akadozva jelentek meg. 1837-ben kezdődött a Természettudományi Pálya-munkák sorozata, 1858-ig csak 4 kötet jelent meg belőlük. Az első kötet Topperczner Tamás *A magyarországi pokolvar* c. munkáját tartalmazta. Balogh József *A magyarországi szikésokról* címmel írt munkája következett 1840-ben, Wagner Dániel gyógyszerész *Magyarországnak közigazdaságilag nevezetes termékeiről* c. műve 1858-ban, Szabó József neves geológus pályakezdő munkája *Pest-Buda környékének földtani leírása* zárta a sorozatot. A „Matematikai pályamunkák” 1844-ben indult Fest Vilmos és Taubner Károly egy dolgozatával, folytatódott Arenstein már említett műveivel, és evvel ki is múlt. Látjuk sem szerzők, sem tartalom tekintetében nem különösen érdekes munkák.

A természettudományok terén ebben az első korszakban az Akadémia publikációs tevékenysége még hazai viszonylatban sem különösen említésre méltó. Jegyezzük azonban itt meg, hogy a természettudományok terén nem is volt túl sok publikálni való hazánkban a múlt század első felében. A XVIII. századhoz képest a kutatásban határozott visszaesés mutatható ki akkor. Talán azért, mert a XVIII. században, a felvilágosult abszolutizmus és a tudatos kameralista iparfejlesztési koncepciók idején, az állam – és ezen akkor nem annyira a magyar állam, hanem a Habsburg öszsbirodalom értendő – érdeklődött a tudomány iránt és támogatta azt, míg a XIX. század elején a francia forradalomtól megrettent, a napóleoni háborúban kimerült birodalom politikailag retrográd irányba fordult s a kamerализmus pozitív elgondolásait, tudománytámogatását is elfújta a szél.

A magyar természettudomány számára ekkor rendkívül fontos lett volna egy megfelelő folyóirat. Ám a Tudós Társaság ez irányú törekvései nem jártak sok sikerrel. Anyagi okok miatt kezdeményezései e téren rövidebb-hosszabb idő múlva rendre zátonyra futottak.

A Magyar Tudós Társaság (később Akadémia) Évkönyvei 1833-tól 1883-ig jelentek meg, de ezen ötven év alatt csak 17 kötetben, tehát rendkívül szabálytalanul. A 17 kötetből 7 az első tíz évben jelent meg, ekkor tehát rendszeresebb volt a megjelenés. Az Évkönyvek elsősorban akadémiai eseményekről tudósítottak, tanulmányok is találtak benne helyet, de e témánkba illő, említésre méltó munkát ezek közt alig találunk. A Schedel (Toldy) Ferenc szerkesztésével 1834-ben alapított és 1844-ig megjelent Tudománytár ugyan sokszínű kiadvány volt, de szintén, már szerkesztője személyénél fogva is, elsősorban humán és referáló jellegű. A természettudományok szempontjából elsősorban a külföldi folyóiratokból lefordított ismertetések miatt érdemel említést.

A szó szorosabb értelmében vett folyóirat az Akadémiai Értesítő volt. Ez 1840-ben indult meg, ugyancsak a fáradhatatlan Toldy Ferenc szerkesztésében. Évente tízszer jelent meg és az akadémián elhangzott előadások szövegét közölte, továbbá előterjesztett publikációkat, ismertetéseket. Kezdetben egyetemes volt, nem szakosított, 1859-ben azonban több részre osztották és attól kezdve a matematikai és természettudományi osztály előadásai külön füzetekben jelentek meg.

Ez azonban már az a korszak, amikor Magyarországon a természettudományos kutatás megint kezdett nekilödulni. Ez összeesik az önkényuralommal, amelynek idején azért a kapitalista fejlődés nem állt meg Magyarországon. Nem kietlen, néma szomorúsággá változott az ország, csupa honfibúval a szívekben, hanem szorgos tevékenység folyt, elsősorban a termelői szférában. Vasutak, új üzemek mutatták, hogy fejlődik, dolgozik az ország, gazdagodik a polgárság. A természettudományok művelői, a professzorok, többé-kevésbé „kompromittáltak” a szabadságharc eseményeiben, ha nem emigráltak, ha megtarthatták tanszéküket, visszahúzódtak laboratóriumaikba, könyvtáraikba és kutattak, hiszen nem sürgölődhettek a politikai és művelődéspolitikai színpadon, mint tették a reformkorban annyit, mert ez bizony megszűnt. A természettudósok könnyebb helyzetben voltak mint a társadalomtudományokban jeleskedő kollégáik: ők alkothattak. Az oktatás ugyan német nyelvű lett, s zömmel a publikálás is. A természettudományok kevésbé vannak azonban nyelvhez, nemzethez kötve. Több tanszék nem hazai professzorokkal töltötték be, akik nyelvünket nem is értették. Amikor a közeledő kiegyezés szele már érezhetővé vált, s újra bevezették a magyar nyelvű oktatást, e professzorok távoztak, s helyükre többnyire nagyon fiatal, ambíciózus magyar szakemberek kerültek, akik általában külföldön tanultak, talán annak a meggondolásnak a jegyében, hogy ha egyaránt németül kell tanulni itthon is, ott is, akkor legalább tegyük ezt jobb egyetemen, mint a nagyon-nagyon felszerelésen, elmaradt, szegény magyar egyetemen. Ők (pl. Than, Schenek, Wartha, Szily, Eötvös Loránd és mások) aztán úgy igyekeztek itthon is tevékenykedni tudományukban, mint azt kint látták. A kiegyezés után a kutatás lehetőségei is javultak. Az új államszervezetnek több szakemberre volt szüksége. Új főiskolák, egyetemek alakultak, a régieket korszerűsítették és ezekben már lehetett korszerűen kutatni.

Az elmondottak hatottak az Akadémiára is. Az abszolutizmus az Akadémiát elég sok bizalmatlansággal, fenntartással kezelte, túlságosan nemzeti jellegű intézmény volt. Tudományos társadalmi szerepe ekkor nőtt meg a Természettudományi Társulatnak, amelynek nagyobb mozgástere volt. A természettudományok nem keltettek gyanút. De magán az Akadémián is nőtt e korban ugyanezen okból a természettudományok szerepe. A két intézmény között rivalizálás csupán azért nem volt, mivel tulajdonképpen folyamatos perszonalunióban éltek, a társulat vezetői a társulat létezésének egész folyamán az

Akadémián is szerepet játszottak. Mindazonáltal alapításától az átszervezéséig, 1949-ig csak egyetlen természettudós elnöke volt az akadémiának, Eötvös Loránd (1889–1905 között), és egyetlen természettudós főtitkára, Szily Kálmán (pontosan ugyanazon időszakban). A másodelnökök (alelnökök) sorában 1886-ban tűnt fel az első természettudós Stoczek József személyében. Attól kezdve e tisztségben többen is követték.

A kiegyezés előtti években sikerült az első tartósabb és rendszeresebb természettudományi kiadványt létrehozni az Akadémián, a matematikai és természettudományi bizottság szerkesztésében 1861-ben indult meg „Mathematikai és természettudományi közlemények vonatkozólag a hazai viszonyokra” címmel. Ez 1944-ig létezett. Rendszeretlen kiadvány volt, nem is annyira folyóirat, mint inkább könyvsorozat, hiszen legtöbb kötete egyetlen könyvnyi dolgozatot tartalmaz. 1865-ben ill. 1867-ben indították meg az „Értekezések a természettudomány köréből” ill. „Értekezések a matematikai tudományok köréből” c. sorozatokat, melyek a század végéig jelentek meg szintén eléggé rendszertelenül, kezdetben szintén sokszáz oldalas, később már folyóiratnyi terjedelmű tanulmányokkal, melyek általában az osztályok ülésein elhangzott előadások voltak.

1882-ben végre megindult az első szabályos akadémiai természettudományi folyóirat, a *Mathematikai és Természettudományi Értesítő*, amelyet már oly régóta kívánt, követelt a tudományos társadalom, mivel minden eddigi kiadvány fő baja a rendszertelen megjelenés volt. Egyidejűleg vele született meg idegen nyelvű (döntően német, elvétve francia) párhuzamosa, a *Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn*. Nem automatikusan, de túlnyomó részt az előbbiben megjelent közlemények jelentek meg utóbbiban is, bár hozott olyan tanulmányokat is, amelyek magyarul valamilyen más, nem akadémiai tudományos folyóiratban jelentek meg. Az országon belüli idegennyelvű publikálás lehetőségének megteremtése rendkívül nagy érdeme az akadémiai kiadási tevékenységnek, mert a tudományos kutatási eredmények ismertté válhattak így külföldön is anélkül, hogy a publikáció elfogadásáról külföldi tudósok döntöttek volna, mint az a külföldi lapokban beküldött kéziratok esetében történt. Éltek is vele tudósaink. E két folyóiratban tulajdonképpen minden megjelent ami a magyar természettudományban fontos vagy akár kevésbé fontos is történt. Vezető tudósaink a legrészletesebben ebben jelentették meg tudományos eredményeikről beszámolóikat, még akkor is, ha az rövidebb formában esetleg más magyarországi vagy külföldi folyóiratban is megjelent. Ez utóbbi különben érthető, mert e két akadémiai folyóirat hátránya volt, hogy az összes természettudományi területre kiterjedt, ami azért a XIX. század végén vagy pláne a XX. században, már erősen túlhaladott dolog volt. Hiszen már Magyarországon is voltak szűkebb szakterületi (földtani, kémiai, fizikai, matematikai stb.) folyóiratok egyesületi kiadásban vagy a Természettudományi Társulat kiadásában. Az Akadémia e folyóiratok megjelenését biztosította későbbi nehéz anyagi körülményei közt is, akkor is, amikor századunk elejére számos előbb említett sorozat lassan elhalt, akkor is, amikor az Akadémiát az intézményi hanyatlás, a konzervativizmus, a megmerevedés jellemezte. A *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 1944-ig jelent meg, a német változat viszont 1932-ben minden különösebb kommentár nélkül kimúlt. Attól kezdve az *Értesítő*ben tűntek fel idegennyelvű közlemények.

A kiegyezés korában az akadémiai természettudományi publikációs tevékenység az ismertetett sorozatokban és folyóiratokban játszódott le, tehát kifejezetten új, (vagy a szerző által újnak tartott) eredmények közlésére szorítkozott. Nem saját eredmények,

összefoglaló könyvek kiadására alig került sor. A kiegyezéstől az első világháborúig csupán 14 ilyen könyv jelent meg. Az Akadémia Könyvkiadó Bizottsága ui. az általános munkák kiadását 1875-ben a Természettudományi Társulat feladatai közé sorolta. Azok a híres, nagy főiskolai tankönyvek vagy szakkönyvek neves tudósaink tollából, melyeket máig is gyakran emlegetünk e korból, tehát nem az Akadémia kiadásában jelentek meg. Nem biztos azonban, hogy az Akadémia közreműködése nélkül. Hiszen az Akadémia segítette a tagjai által írt nagyobb terjedelmű olyan tudományos munkák megjelenését, melyek – idézem – „a tudomány előmozdítására szolgálóknak de tárgyánál fogva csak csekély kelettel biztatnak”. A szerzőnek kérelemmel kellett fordulni a főtítkárhoz, s az illetékes osztály véleményének meghallgatása után az összlés döntött a támogatás ügyében. Hogy milyen könyvek megjelenését támogatta ilyen módon az Akadémia, azt esetenként lehetne csak felkutatni.

Említettem, hogy a vagyona nagy részét hadikölcsönbe fektető Akadémia az első világháború után igen nehéz anyagi helyzetbe került, működését csak a kultuskormányzat rendszeres segítségével tudta biztosítani, amelyik többek között magára vállalta az Akadémia alkalmazottainak fizetését. A kormányzat ennek alapján igyekezett erősebben belefolyni az Akadémia ügyeibe. Utóbbi elég nehéz harcot folytatott, elég ügyesen, hogy a pénzügyi támogatás ellenére autonómiáját megőrizze. Az Akadémiától bizonyára semmi sem állt távolabb, mint bármiféle progresszivitás, rendkívül konzervatív intézmény volt, ám jobboldali beállítottságú sem volt; sok esetben tőle telhető módon szembeszegült az ellenforradalmi korszakban az uralkodó irányzattal. A Horthy korszaknak az Akadémia éppen ezért nem volt túl kedves intézménye.

Az Akadémián belül a szellemtudományok (készarva használok e szót társadalomtudományok helyett) uralkodása a korábbi korszakhoz képest erősebb lett. A természettudományok terén éppen ezért már jelentkeztek törekvések az Akadémiától való elszakadásra. Ilyen tünet volt a Széchenyi Társaság megalakulása a 20-as években. Klebelsberg miniszter létrehozta az Országos Természettudományi Tanácsot, egy olyan szervezetet, amelyik az elsősorban az egyetemeken folyó kutatásokat anyagilag támogatni tudta. Így az Akadémia szerepe a természettudományban s egyúttal a természettudósok között csökkenőben volt. Ezt maga is felismerte s miután a váratlan Vigyázó-örökség a harmincas években anyagi helyzetét megint javította, az Akadémia is kezdett bizonyos kutatásokat anyagilag támogatni.

A tudományos–kulturális intézményeknek centralizált minisztériumi irányítására törekvő Klebelsberg az általa létrehozott Tudományos Társulatok és Intézmények Országos Szövetségén belül ezen intézmények könyv- és folyóiratkiadását is egyesíteni akarta a Tudományos Sajtóvállalat formájában. A Magyar Tudományos Akadémia e törekvésekkel szemben állt és sikerült is megőriznie mind szervezeti függetlenségét, mind kiadói tevékenységének függetlenségét.

A már említett természettudományos sorozatok és a folyóiratok kiadása tovább folyt, bár arányuk az egyéb, elsősorban történelmi és nyelvészeti kiadványok között még jobban csökkent. Sorozaton kívül csak egy témánkba tartozó könyv megjelenéséről tudok, Ortway Rudolf *Bevezetés az anyag korpuszkuális elméletébe* c. művéről 1926-ból, amely a modern anyagszerkezetten, kvantumelmélet első könyvméretű magyar ismertetése, s ezért nagyon fontos mérföldkő a hazai fizika történetében.

A tudománytörténész végezetül had emlékeztessen még egy hosszú életű, 1947-ig megjelent akadémiai kiadványra, a hosszú nevű „A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek” című sorozatra. Ebben az elhunyt tagokról írt megemlékezések találhatók. Nem közvetlenül a halál után írt nekrológok – azok az Értesítőben jelentek meg –, hanem évek, néha egy-két évtized múltán írt, rendszerint alapos bibliográfiával ellátott tanulmányok, a tudománytörténet értékes forrásai. A tudós dolgozik, kutat, ír, míg meg nem hal, aztán vagy ír róla a későbbi kor tudománytörténete, vagy, ha a mérce alatt maradt munkássága, feledésbe merül. A múlt akadémikusa biztos lehetett felőle, hogy legalább egyszer, ebben kiadósan írva leszen róla. A jelen magyar tudósaira is nyilván, érdemök szerint, ez a sors vár. Elfelejtik nevüket is, vagy disszertációkat, könyveket írnak egyszer róluk. Már csak az egy-két évszázad múlva, reméljük a mainál nagyobb számban és az Akadémia által a mainál jobban becsült diszciplínaként dolgozó tudománytörténész utódok kedvéért is, valamiképpen folytatni kellene e sorozatot. A Magyar Tudományban jelenleg megjelenő rövid, sebtében írt nekrológok – tisztelet a kivételnek – általában túl keveset és túlon túl általánosságokat mondanak, semhogy annak forráshaszná lehetne egyszer.

Az Akadémiai publikációs tevékenység vitathatatlan csúcsa az utolsó 30 év, az Akadémiai Kiadó keretében történő természettudományos folyóirat- és könyvkiadás. Erről külön előadás fog itt ma elhangzani. Nem is akarok ezért e témába belevágni. E kiadással sokféle kapcsolatban állok, szerzőként, fordítóként, folyóirat-szerkesztőként. Az egyik bábaként ott álltam azon igen fontos tevékenység megszületésénél, amikor, a magyar tudomány eredményeinek publikációs feladatain túllépve, a kiadó egy-egy tudományterület világméretű publikációs központjává emelkedett igényes szakmai, nemzetközi folyóiratok, pl. a *Journal of Radioanalytical Chemistry* vagy a *Journal of Thermal Analysis* sikeres kiadásával. A publikációs központ pedig tudományterületi központ is, s ez az ország szakmai súlyának elismertetését jelentette nem egy tudományterületen. Hiú könyvszerzőként – s már melyik szerző nem hiú – külföldi könyvtárakban gyakran nézegettem, a katalógusban megvannak-e idegennyelvű, az Akadémiai Kiadónál megjelent könyveim. Majdnem mindig megvoltak. Persze az ismerősök nevét is keresgéltem. Többnyire azok is megvoltak. Sőt, sok helyütt, meglepetésemre, még a magyar nyelvű tudományos könyvek is megtalálhatók. Soha ilyen messze, ilyen nagy számban el nem jutottak magyar alkotások a világ minden részébe, tapasztalatból merem mondani, s ez az Akadémiai Kiadó érdeme. Kívánom, szolgálja hasonló sikerrel a magyar tudomány ügyét a közeli és a távoli jövőben is.